“ԵՐԱՆԻ՜ ԱՆՈՆՑ, ՈՐ ՄԱՔՈՒՐ ԵՆ ՍՐՏՈՎ, ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ԱՆՈՆՔ ՊԻՏԻ ՏԵՍՆԵՆ ՋԱՍՏՈՒԱԾ”

1. Քրիստոս՝ Պատկերը Աներեւոյթ Աստուծոյ
2. Վերարծարծում
3. Փառամոլութեան Ձգտումը
4. Քրիստոսի Աղաչանքը
5. Օրէնքէն Յուվտ Մը Կամ Նշանագիր Մը Պիտի Չ’անցնի

BLESSED AND HAPPY ARE THE PURE IN HEART, FOR THEY SHALL SEE GOD!

ԱԼՊԷՌ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ
ՀԱՅ-ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ

2010

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Մարդկային գերագոյն բաղձանքն ու տենչը կը գտնենք իր ամենօրեայ աշխատանքին մէջ, որ է հոգեկան: Նոյնիսկ դրամն ու հարստ»թիւնը որ նիւթական ըլլալ կը կարծուի, սակայն մարդուն ըղձանքը այդ նիւթի հոգեկանի՛ն կարելիութիւններուն հասնի՛լն է: Այսինքն նիւթով զինք երջանկացնելո՛ւն մէջն է:

Լոյսը մարդուն կեանքն է: Աստուած նախ ցոյց կու տայ Իր լոյսը, ապա այդ լոյսին մէջ Ինքզինքը:

«Լո՛յս,
Արարիչ Լոյսոյ,
Առաջին Լոյս
Բնակեալդ ի Լոյս անմատոյց,
Ի ծագել ոյսոյ առաւօտուս
Ծագեա՛ ի հոգիս մեր
Զլոյս ճո իմանալի»--
Ս. Ն. Ճնորհալի

Մարդու յոնած մարմինը կազդոյր կը փնտռէ, իսկ հոգին լոյս:

Աստուածային ստեղծագործ սէրը ինչպէս որ խոնարհեցաւ (իջաւ), աշխարհ պարգեւելու սիրոյ և իմացական կեանք մարդ արարածին, մարդ՝ ի՛նք ևս բարձրանալու է դէպի տիեզերական Սէրը և Կեանքը ուրր պիտի գտնէ իր Արարիչը, Տէրը և կեանքին իմաստը:

Ա. Նորատունկեան

Յունուար 11, 2010
Թորոնթօ

ՔՐԻՍՏՈՄ՝ ՊԱՏԿԵՐԸ
ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ ԱՍՏՈՒԾՈՅ

Գիրն ու գրականութիւնը աներեւոյթ մտածումներու և խորհուրդներու պատկերացումներն են: Պատկերը էութեան մը, իսկութեան մը ճշմարիտ բնոյթին և իրականութեան ցայտուն և տեսանելի նկարագրութիւնն է: Ինչպէս հեռատեսիլ կազմածը օդէն արձակուած լոյսի մասնիկները կապտելով ու համադրելով մեզի կը ներկայացնէ դէպքերն ու եղելութիւնները որպէս կենդանի պատահարներ, Յիսուս Քրիստոս եւս, Իր Մարմնացեա՛լ ապրումով, նուիրումով և անսպառ սիրով պատկերեց Հայր Աստուածը աշխարհամարդուն:

«Աներեւոյթ» բառը անգոյ չի նշանակեր, այլ չ՛երեւցող, մեր տեսողութեան անմատչելի: Տիեզերքի մէջ կան բազմաթիւ աներեւոյթ ճառագայթներ, որոնք տեսանելի կը դառնան միայն մասնաւոր գործիքներու օժանդակութեամբ, ու կան նաեւ աներեւոյթ զօրութիւններ: Լուսնի հակառակ կիսագունդը աներեւոյթ կը մնայ մարդկային տեսողութեան: Որեւէ բան երբ կորսուի, աներեւոյթ կը դառնայ, բայց կորսուածը և անյայտը, գոյութենէ չեն դադրիր, մեզի՛ համար աներեւոյթ են, թերութիւնը մե՛ր խովն է, մե՛ր տկարութեան պատճառաւ անոնք աներեւոյթ են:

Նոյնպէս ալ Աստուած աներեւոյթ կը մնայ մարդ արարածներուն, ո՛չ որովհետեւ չի՛ կամիր յայտնաբանել Ինքզինք, այլ մեր անսուրբ՝ կեղծաւոր, փառասէր, հեշտամոլ ու ագահ կացութիւնը չի՛ թոյլատրեր տեսնել Զայն: Աստուած տեսնելու առանձնաշնորհը տրուած է մարդ արարածին Յիսուս Քրիստոսի Մարդեղութեամբ, Անոր մարմնաւորութեամբ և ապրումով ու պատուիրաններով.

«Երանի՛ անոնց, որ մաքուր են սրտով, որովհետեւ անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն»--Մատթ. Ե.8:

Նոյնիսկ մեր նախնիներուն աներեւոյթ հոգիները հոն են աստուածային գիտակցութեան և ճանաչումին մէջ: Որովհետեւ երբ Աստուած կ՛ըսէ. «Ես Աբրահամի, Իսահակի և Յակոբի Աստուածն եմ», Ան ըսել կ՛ուզէ, մեզի (մարդկութեան համար) մահացած և աներեւութացած նախահայրերը կերպով մը, տեսանելի և ճանաչելի են Աստուծոյ գիտակցութեան մէջ:

Յունիս 13, 1993
Թորոնթօ

Վ Ե Ր Ա Ր Ձ Ա Ր Ձ Ե Լ

Մարդկային կեանքը կը ցոլափայլի, կը հրավառի և կը խորանայ իր իմաստին մէջ, կամ կը դառնայ հրաժեշտ մը կեանքէ որ մեզ կը տանի մահուան: Կեանքը թուլութեան ու ենթակայական ապրում մը դառնալու չէ: Մարդ էակին կեանքը ի վերջոյ խաղաղութեան իղձերու և ուզմաշունչ կիրքերու կրկէս մըն է: Մարդկային ապրումը, իսկութեան մէջ հոգեւոր է ու բարոյական սկզբունքներով կը կառավարուի: Մարդ արարածը ֆիզիքական ցանկութիւններու և հոգեկան պահանջներու պայքարամարտիկ մը դառնալու է: Ան անապատի աւազներուն մէջ թաղուած Սֆինքս մը չէ՛, այլ իր զօրեղ կամքով, հզօր մտքով, անսպառ եռանդով ու խոր հաւատքով ու սիրով նմանելու է իր Արարչին:

Մարդկային բոլոր հաստատութիւններն ու հիմնարկութիւնները եւս ենթակայ են վերոյիշեալ անխուսափելի նախասահմանութեան: Միջազգային Պատմութիւնը իր բոլոր գազանութիւններով դժուարադարձ և դժուարաբուժ եղած է դէպի բարին, բայց ո՛չ երբեք յուսահատական: Մարդ կրնայ տարուիլ հոսա՛նքն ի վար դէպի մահ և կորուստ, սակայն ան ունի նաեւ գերմարդկային ազատ կամքը և ողջմտութիւնը կասեցնելու վայրէջքը ու թիավարել դէպի դժուարին հոսանքն ի վերը: Վայրէջքի հոսանքը այնքան մահացու չէ, որքան լճացումի մահաբունը: Դէպի անդունդ գլտորիլը կրնայ արթնցնել գըլտորուող մը, իսկ լճացնող ամլութիւնը թմրութիւն և դէպի մահ կ՛առաջնորդէ անշարժացած մարդ էակը:

Չի լճանալու, չ՛ամլանալու և մահուան չ՛ենթարկուելու համար մարգարէաշունչ հոգեւորականներ զգուշացուցած են մեզ հանգստաւէտ ապրելակերպէ: Ինչպէ՛ս հողը արդիւնաբեր դառնալու համար հերկուելու կարիքը ունի, նոյնպէս ալ մեր հոգեւոր հիմնարկութիւնները՝ Եկեղեցիները կարիքը ունին վերարծարծումի: Դիտե՛նք մեր անճնազոհ հոգեւոր տիտանները՝ Նարեկացիներն ու Ծնորհալիները: Մեզի աւելի մօտ անվեհեր ու աշխատասէր Յովհաննէս Կոլոտ և Գրիգոր Պատրիարքները: Աւելի եւս մօտ՝ Խրիմեան Հայրիկն ու Գարեգին Յովսեփեանց Կաթողիկոսները, որոնք կանգնած են որպէս հաւատքի ջահակիրներ ու կը պատգամեն մեզի, ըսելով.

> **«Բարօրութիւնը իր հերթին անպայման կը բերէ ծուլութիւն ու լճացում հաւատքի: Տեւական վերանորոգումը և բարենորոգումը հիմնական պայմանն է լճացումի դէմ»:**

Մեր Տէրը Քրիստոս Իր համբառնալէն անմիջապէս առաջ խոստում մը ըրաւ Իր աշակերտներուն ըսելով.

> **«Ահաւասիկ ես ձեզի հետ եմ բոլոր օրերը՝ մինչեւ աշխարհի վախճանը»**--Մատթ. ԻԸ.20:

Յիսուս Քրիստոս Իր կեանքի գերագոյն ծակատամարտի աղօթքին, Գեթսեմանի պարտէզին մէջ, երբ կը վերադառնայ

աշակերտներուն, զանոնք կը գտնէ թմրած ու ֆնացած: Արդեօք այսօր ալ եկեղեցիները թմրած ու ֆնացած չե՞ն: Ի՞նչ է ներկայ եկեղեցիներու մտահոգութիւնը Գանատայի մէջ և այլուր: Վիճակագրութիւնը ցոյց կու տայ, որ բոլորն ալ զբաղած են եկեղեցաշինութեան պիւտճէն հաւասարակշռելու գործունէութեամբ: Անտեղի չէ՛ երբեք եկեղեցւոյ պիւտճէն հաւասարակշռել: Միական Խորհուրդի առաջնահերթ զբաղում մտահոգութիւնը դրամական պիւտճէ՞ն ըլլալու է, թէ իրեն յանձնուած հաւատացեալներու հոգեւոր որպիսութիւնը: Եկեղեցին դրամատո՞ւն է, թէ աղօթքի՛ Տուն:

Ներկայիս, Եկեղեցիները (բոլոր յարանուանութիւնները միասին) որքա՛ն հետաքրքրուած են Աստուծոյ Տան իսկական կարիքով՝ աղօթքի, հոգեւոր չափահասութեան, սուրբ Գրոց ուսումնասիրութեամբ և թերահաւատները հաւատքի բերելով: Եկեղեցին կազմուած է զանազան դասակարգի հաւատացեալներով՝ վարչակարգային ըլլալէ աւելի իտէալական է ան: Հաւատացեալին ջանքը և ճգտումը սրբութիւն, հոգիի մաքրութիւն և Աստուծոյ հետ հաղորդութիւն ըլլալու է.

«Եւ խաղաղութեան Աստուածը թող ինք սրբացնէ ձեզ կատարելապէս. և ձեր ամբողջ հոգին, շունչն ու մարմինը անարատ թող պահուի մինչեւ մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի Գալուստը»
--Ա. Թեսաղ. Ե.23:

Այսօրուան եկեղեցիները, առաւելաբար ճանչցուած են որպէս առնողներ ու ոչ տուողներ: Ճաշկերոյթներով, պարահանդէսներով և պազարներով կը ջանան ուռուցիկ տոմսակներ ծախել որպէս նուիրատուութիւն: Ուրիշներ, հեռատեսիլի վրայ ձայներիզներ և գիրքեր կը վաճառեն: Արդեօք եկեղեցին վաճառատուն մը չէ՞ դարձած: Վարդապետաց Վարդապետըըսա Իր աշակերտներուն.

«Ձրի առած էք, ձրի՛ ալ տուէք: Ձեր գօտիներուն մէջ մի՝ ունենաք ո՛չ ոսկի, ո՛չ արծաթ և ո՛չ ալ պղինձ.»-Մատթ.Ժ.8:

Քրիստոսի եկեղեցին չի կրնար մեծնալ խորհով և բարձրութեամբ, պատահականօրէն կատարուող գործունէութիւններով: Առաքեալները, Քրիստոսի գործունէութեան ականատեսները ըսած են.

«Աստուծոյ հօտը որ ձեր մէջ է, տարածեցէք, վերակացու ըլլալով ոչ թէ ակամայ, այլ կամաւ, ոչ թէ անառակ շահախնդրութեամբ, այլ յօժարութեամբ»--Ա. Պետ. Ե. 2, Մատթ. ԻԳ.2:

Եկեղեցին վառարանն է աշխատութեան և **ծառայութեան**: Ան Աստուծոյ անձնուրաց խորհրդանշանն է երկրի վրայ: Ան կանչուած է դառնալու ժողովուրդին խիղճը, ընկճուածներու պաշտպանը, Աւետարանի յաւիտենական բարոզիչը և դժուարութեան ժամանակ մարդոց Մխիթարիչը: Այլ խօսքով, ոչ թէ առնող մը այլ՝ **տուող** մը:

Կարծր հողի վրայ սերմանուած սերմերը կը դառնան եր-

կինի թռչուններուն կեր: կարծրացած հիմնարկութիւն մը, անկարեկիր ու լճացած եկեղեցի մը, բարեբեր և արգաւանդ դառնալու համար կարիքը ունի հերկուելու:

Վերարծարծումը Եկեղեցւոյ կեանքին մէջ աստուածաբաշխ **արթնութիւնն** է, որ ժամանակ առ ժամանակ մեզ կ'արթընցնէ: 18-րդ, Սիմէոն Ա. Կաթողիկոս, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ երկու Հայ Պատրիարքներ՝ Կոլոտ և Նալեան, իրենց հոգեւոր մշակութային գործով ճամբայ հարթեցին Հայկական Զարթօնքին: Յովհաննէս Կոլոտ և ընկերը Գրիգոր, կրօնական գիտութեան ծարաւի երկու երիտասարդներ, մտքի և սրտի ընտիր պաշարով օժտուած նուիրեցին իրենք զիրենք հոգեւոր գործունէութեան: Կոլոտ 1715-ին բազմեցաւ Կ.Պոլսոյ պատրիարքական Աթոռը և Գրիգորը ընտրել տուաւ պատրիարք Ս. Երուսաղէմի վանքին: Կոլոտ Պատրիարք բազմաթիւ աստուածաբանական մեծահատոր գործեր եւրոպական լեզուներէ հայերէնի թարգմանել տուաւ Խարբերդցի Ղուկաս Վարդապետ Աբրահամեանի ձեռքով, դպրատան մատենադարանին համար, իսկ դրամը հոգաց իր քսակէն: Ան հանգանակութիւն չ'ըրաւ:

Պոլսոյ Հայ Եկեղեցին ու հայութիւնը կերպարանափոխ եղաւ իր օրով, Հոգեւոր գործը տիրեց հոն, ու Կոլոտի մահէն ետքն ալ շարունակեց: Այսօր եւս Եկեղեցին կարիքը ունի Կոլոտ և Նալեան Պատրիարքի նման Հայ հիմնարկութիւնները հերկող անձնուրաց մշակներու: Մի միայն հերկելո՛վ, կարծրացած ու նախապաշարուած մտքերը ակօսելով, և վերարծարծելով պիտի ունենանք հոգեւոր զարթօնք և Հոգեգալուստ ներշնչող Եկեղեցիներ:

Եկեղեցին "ի՞նչ" մը չէ՛, այլ "Ո՞վ" է ան: Եկեղեցին ժամադրավայրն է, ուր Աստուած և մարդ կը խօսին ու կը սրտակցին իրարու հետ: Ան աղօթքի տունէն դուրս, պարտ է նաեւ, որ յատկանշուի գերազանցապէս իբր բարոյական հեղինակութիւն: Զի բաւեր Եկեղեցին ունենալ, պէտք է եկեղեցին ԱՊՐԻ՛Լ:

Իմ Եկեղեցիին Պատկերը կազմուած է ինծի պէս անձերէ.

«Կ'ունենայ՝ եթէ ես տամ:
Ընկերային է՝ եթէ ես ընկերային եմ.
Քաղցր է՝ եթէ ես քաղցր եմ.
Ներող է՝ եթէ ես ներող եմ.
Առատաձեռն է՝ եթէ ես առատաձեռն եմ.

Գործօն է՝ եթէ ես գործօն եմ.
Փրկուած է՝ եթէ ես փրկուած եմ.
Սուրբ Հոգիով լեցուն է՝ եթէ ես լեցուն եմ.
Աղօթող է՝ եթէ ես աղօթող եմ.
Եկեղեցիս այն է՝ Ինչ որ եմ ես»:

Նոյեմբեր 23, 1995
Թորոնթօ

ՓԱՌԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՁԳՏՈՒՄԸ

“Նստինք բու փառիդ մէջ՝
մեզմէ մէկը աջ կողմդ և
միւսը ձախ կողմդ”--
Մարկ. Ժ. 37, Մատթ. Ի. 23:

«Ո՜հ Յիսուս Փրկիչ, կը սիրեմ Քեզ, Դուն ես իմ Տէրս և ապաւէնս, Դուն ես իմ պարծանքս, իմ մտածումս և վկայութիւնս: Կը բաղձա՜մ ըլլալ հոչակաւոր և հանրածանօթ: Ո՜վ Յիսուս, դարձո՜ւր զիս հանրահռչակ որ կարենամ վկայել քեզ հազարաւորներու և համայն մարդկութեան...»:

Որքա՜ն բնական ու մարդկային է սոյն բաղձանքն ու տենչը համայն մարդկային պատմութեան մէջ, ըլլայ ան ազգային, ընկերային կամ անհատական իրագործումներու համար:

Մարդ արարածին՝ ինքզինք ճանչցնելու և արտայայտելու տենչը կը սկսի իր ծնունդով: Բոլոր շնչաւոր կենդանիներուն մէջ, մի միայն նորածին մարդն է, որ կը ճչայ և կը հեկեկայ: Ոչ թէ բանի մը կարօտ ըլլալուն համար, այլ՝ կը ճուայ ու կը ճչայ ըսելու համար, «ինծի՜ նայեցէք, ե՜ս ալ մէկն եմ, ես, ե՜ս եմ»: Երբ երախայ մը բան մը գործէ, իր չորս դին կը դիտէ որ զինք ծափահարեն: Երբ չափահաս է, կ՛ուզէ իր ընկերներուն մէջ երեւելիներէն ըլլալ: Առեւտուրի ասպարէզին մէջ՝ կ՛աշխատի մեծահարուստ դառնալ որպէսզի կազմակերպութիւններու մէջ քաղաքական կամ բարեգործական, իր կամքը քալեցնէ: Արուեստի և մտաւորական հրապարակին մէջ, իր նիւթական օժանդակութեան կը դիմէ հոչակաւոր դառնալու համար: Մարդ արարածը փառամոլ է իր ծնունդով:

Վերոյիշեալ փառասիրութիւնը արտասովոր կամ զարմանալի չթուի հաւատացեալներու հոգեւոր կեանքին մէջ ալ: Մարդու ոգեղէն հիւսկէն խառնուրդն է հողեղէն և մարմնական նախանիւթերով: Մարդու մեղանչումը իր Արարիչին դէմ անօրէնութիւն է: Սակայն մարդկային բոլոր մեղանչումները մահացու անօրէնութիւն չեն, այլ՝ ոմանք իր ազատ կամքին սխա՜լ գործածութիւնն է: Ո՞ր երախան, պատանին կամ չափահասը իր ծնողքին դէմ չի գործեր, գիտակցօրէն կամ անգիտակցօրէն: Միթէ ծնողք մը իր հարազատը կը վտարէ՞ տունէն անոր անհնազանդութեան պատճառաւ թէ կը խրատէ զայն: Ո՞ր ծնողքը պիտի փափաքի ունենալ զաւակ մը որ ամէն հարցի մէջ ըլլայ կրաւորական, առանց փորձելու իր երկնաբաշխ ազատ կամքը: Զաւակ մը իր ազատ կամքը փորձելու և գործածելու ընթացքին, անշո՜ւշտ թէ զարտուղի և յաճախ ալ հակառակ և եսասէր կամայապաշտութիւն արտայայտէ: Մտածումի և տրամաբանութեան վէճեր ծագին ուր խռովք և բարկութիւն, յանդիմանութիւն և պատիժ տեղի չունենան: Կա՞յ ընտանիք մը արդեօք ուր սոյն դէպքերը, սիրտհատնումները և հոգի մաշեցնող ցաւեր տեղի չեն ունենար: Կաւաշէն աստուածաստեղծ մարդը **ոգեղէն** հրեշտակ մը չէ՜, և ոչ ալ մարդ կ՛ապրի Աստուծոյ Արքայութեան մէջ այսօր:

Աստուած ներող է մարդոց անօրէնութեան, որովհետեւ

մարդ արարած՝ իր մեղանչումներովը կը սորվի օգտագործել իր ազատ և աստուածատուր կամքը: Մարդկային ազատ կամքը, նախածրագրուած ու յայտագրուած մարդուն տրուած պարգեւ մը չէ, այլ՝ մարդո՛ւն ընծայուած անյայտագիր շնորհ մըն է, որ մարդ ի՛նք մտադրէ և որոշէ իր ուղեգիծը: Ազատ կամքի փորձարկութեան գործընթացի՛ն մէջ գործուած սխալներն ու մեղանչումնե՛րն են, որոնք Աստուած կը ներէ, և հակառակ մարդոց մեղաւոր և մեղանչական մղումներուն, Ան երկայնամիտ է իրենց ու կը սիրէ զիրենք անսպառ սիրով մը:

Վերոյիշեալ փառասիրութեան տենչացող աշակերտները՝ երկրորդական կամ երրորդական դասի պատկանեալները չէին, այլ՝ առաջնահերթ ու Յիսուսի պայծառակերպութեան հաղորդ Յովհաննէս և Յակոբոս եղբայրներն էին: Մեծամտութիւնը խայլամոլոր և սողոսկող մեղք մըն է, որ ենթական ակամայ կրնայ գործել առանց գիտնալու թէ կը թակարդուի: Նոյնիսկ փառամոլութեան ախտին մէջ, ենթական իր հոգեւոր ախտանըշանը չի տեսներ:

Այս պատճառաւ է, որ Յիսուս չի հանդիմաներ և չի սաստեր Յովհաննէսն ու Յակոբոս եղբայրները, այլ՝ խաղցրահամբոյրօրէն կ՛ըսէ.

«Չէք գիտեր թէ ի՛նչ կը խնդրէք, կրնա՞ք խմել այն բաժակը, զոր ես պիտի խմեմ. կամ՝ մկրտուիլ այն մկրտութեամբ, որով ես պիտի մկրտուիմ»:

Ըսին անոր, «կրնանք»:

Յիսուս իմանալով հանդերձ Իր աշակերտներուն տղայական պատասխանը, չզայրանար անոնց և համբերութեամբ կ՛ըսէ.

«Իմ աջ և ձախ կողմս նստեցնելը ես չէ
որ պիտի տամ, այլ տրուելու է անոնց,
որոնց համար պատրաստուած է»--Մարկ. Ժ.40:

Յովհաննէսի և Յակոբոսի փառամոլութեան, փոխանակ Յիսուս Ի՛նք սրդողելու, կը բարկանան աշակերտները, որ իրենց հետ ընտրուող և իրենց համահաւասար աշակերտներ կը յանդգնին իրենք զիրենք տեղաւորել կարեւորագոյն դիրքերու վրայ Աստուծոյ Թագաւորութեան մէջ:

Այս պատահարի ընթացքին, բացայայտ կերպով կը յայտնուի աստուածային անոխակալ սէրն ու ներողամտութիւնը հանդէպ մարդ էակին սիրոյ և հասկացողութեան պակասը հանդէպ իր ընկերին:

Երկու եղբայրներու խակ և անփորձ խնդրանքը, փոխանակ նեղացնելու Յիսուսը, առիթ մը կը ստեղծէ որ Ան առարկայական խրատ և խորհուրդ մը տայ Թէ՛ Իր աշակերտներուն և Թէ յաջորդող հաւատացեալներուն՝ մեզի:

Յիսուսի յետագայ պատուէրներն ու յորդորանքներն են, որ կերտեցին մարդաշխարհի մտածելակերպին դարձակէտը: Նախա-Քրիստոս դարերու իմաստասէրները, մարգարէները և բանաստեղծները գովասանքը տարփողած էին բռնատիրութեան

և բռնաջախտութեան: Յիսուս Քրիստոս ոչ միայն **տեսութիւն** մը քարոզեց նման յոյն և հեթանոս իմաստասէրներուն, այլ՝ մարդկութեան հոգեկան հասկացողութիւնը Իր հոգիին մէջ փոխադրելով ճանչցաւ մարդկային դիւրաբեկութիւնը, և դարձաւ Միջնորդ Իր Հօր և մարդոց միջեւ: Ոչ միայն միջնորդելու մարդը՝ Աստուծոյ՝ այլ՝ բացատրելու և բացայայտելու Հօր Աստուծոյ սիրավառ սիրտը և ձրի թողութիւնը համայն մարդկութեան:

Յիսուսի, **ծառայութե՛ն** յորդորը Իր աշակերտներուն, աննախատեսելի և անըմբռնելի է թէ՛ Իր ժամանակագրական մտայնութեան և թէ ներկայ դարու ագահ և անձնակեդրոն բանականութեան համար, ուր **«անհատին իրաւունք»**ը դարձած է պաշտամունքի առարկայ փոխանակ ինքնապաշտպանութիւն:

Մինչեւ տասնեակ մը տարիներ առաջ, զօրութիւնը կը չափուէր զէնքերու և թնդանօթներու մեծութեամբ: Իսկ այսօր, գերագոյն զօրութեան ուժը կը գտնուի հիւլէական (ամենափոքր անբաղադրելի ադամ տարրի) զօրութեան մէջ: Յիսուս յայտնեց Իր հիւլէական զէնքը որ կը ջախջախէ չարն ու մեղանչական մղումները ըսելով.

> **«Ձեզմէ ով որ ուզէ մեծ ըլլալ՝ ձեր սպասաւորը թող ըլլայ. և ձեզմէ ով որ ուզէ առաջին ըլլալ՝ բոլորին ծառայ թող ըլլայ»:** Մար. Ժ.43:

Ահաւասիկ իսկական մեծութեան և առաջնութեան գաղտնիքը՝ դառնալ սպասաւոր և ծառայ: Վերոյիշեալ գաղտնիքը հասկնալի է միայն հոգեկա՛ն փորձարկութեամբ:

Սեպտ. 28, 1990
Լոնտոն, Անգլիա

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՂԱՋԱՆՔԸ

Յիսուս Քրիստոս ինչո՞ւ կ՛աղաչէ աշակերտներուն ըսելով. «Հաւատացէ՛ք Աստուծոյ, հաւատացէ՛ք **նաեւ** ինծի»--Յով.ԺԴ.1

Քրիստոս աշխարհ եկաւ յայտարարելու **նոր պատուիրան** մը, որ մենք այսօր կը կոչենք "Աւետարան": Ի՞նչ է պատճառը, որ Աւետարանը այսօր կը կարդացուի ոտքի՛ վրայ, որպէս յարգանքի ու մեծարանքի նշան, իսկ միւս գրութիւնները նստած: Քրիստոսի նոր պատուիրանը կը գերազանցէ՛ բոլոր Հին Կտակարանի (մարգարէներու օրէնքներն ու պատուէրները): Քրիստոս չի ստորադասեց Հին Կտակարանը (Օրէնք)ը, այլ՝ աւելի գերադասը (հոգեղէն)ը ցոյց տուաւ մարդոց, ըսելով.

«Լսած էք արդարեւ թէ ինչ ըսուած է. սիրէ ընկերդ և ատէ թշնամիդ: Իսկ ես կ՛ըսեմ ձեզի՝ սիրեցէ՛ք ձեր թշնամիները, օրհնեցէ՛ք ձեզ անիծողները, բարիք ըրէք ձեզ ատողներուն և աղօթեցէ՛ք անոնց համար, որոնք ձեզ կը չարչարեն ու կը հալածեն, որպէսզի ըլլաք որդիները ձեր Հօր, որ երկինքն է»
--Մատթ. Ե. 43-45:

Որովհետեւ գութ ու ողորմութիւն առ թշնամին, գերմարդկային են և աստուածանմանութեան կ՛առաջնորդեն: Ողորմածութիւնը իր վերջնական ձեւը Քրիստոսի Աւետարանի՛ն մէջ գտած է որպէս գութ: Քրիստոսի արցունքահոս Աչքերը ողորմութիւն կը հայցէին Աստուծմէ, որովհետեւ Անոր աղօթքի պահը այն սրբազան ժամն էր, որ հնարաւոր չէ բացատրել, այլ պէտք է զգալ և ապրիլ:

«Ճշմարիտ կ՛ըսեմ ձեզի, կիներէ ծնածներու մէջ Յովհաննէս Մկրտիչէն աւելի մեծը չէ ծնած. բայց երկնքի արքայութեան մէջ ամենէն փոքրը անկէ աւելի մեծ է»
--Մատթ. ԺԱ. 11:

«Բայց կ՛ըսեմ ձեզի, որ տաճարէն աւելի մե՛ծը կայ այստեղ» (Յիսուս)--Մատթ.ԺԲ. 6:

«Ահաւասիկ Յովնանէն և Սողոմոնէն աւելի մե՛ծը կայ այստեղ»--Ղուկ. ԺԱ. 31:

«Ներկայիս, ուրեմն, միակ կարեւոր էութիւններն են՝
հաւատքը, յոյսը և սէրը.իսկ այս երեքէն մեծագոյնը՝
ՍԷՐՆ Է » Պօղոս առաքեալ--Ա. Կորնթ. ԺԳ.13:

Քրիստոս Իր աշակերտներուն երբ ըսաւ. «Հաւատացէք Աստուծոյ **նաե՛ւ** Ինծի», նոյն խօսքերը Յիսուս ըսած եղաւ նաեւ Պօղոս առաքեալի Դամասկոսի ճամբուն վրայ, երբ լուսեղէն ու ճայնեղէն կերպով այսպէս խօսեցաւ.

«Սօղո՛ս, Սօղո՛ս, ինչո՞ւ կը հալածես զիս։
Ես Յիսուսն եմ, որ դուն կը հալածես»։

Քրիստոս չյայտնուիր նման հեթանոս աստուածներու, որոնց ափին մէջ կայ նիզակ, կայծակ և սուր, այլ Քրիստոս կը յայտնուի աղաչանօք ու սիրով։ Անոր ձեռքին մէջ Ս. Խաչելութեան գամերո՛ւն նշանները կան։ Անոր նայուածքէն նոր կեանք կը ծնի և նոր ճանապարհ կը սկսի։ Թշնամի ու հալածող Սօղոս Փարիսեցին դարձաւ Քրիստոսը քարոզող Պօղոս առաքեալն ու նահատակը։ Ընորհիւ Յիսուսի մէկ նայուածքին, որ վայրկեանը յաւիտենականութիւն դարձուց։

Քրիստոսի, «Հաւատացէ՛ք նաեւ **ինծի**»ն կը նշանակէ՝ Ինծի՛ միացէ՛ք, յարեցէ՛ք, հետեւեցէ՛ք, Ինծի ալ վստահեցէ՛ք ձեր գաղտնիքը, Ինծի ալ ապաւինեցէ՛ք, Իմ պատուէրներո՛ւս, յորդորներուս ալ համոզուեցէ՛ք այնպէ՛ս ինչպէս Աստուծոյ։ Մի՛ խռովիք այս հրահանգներուս համար։

Թովմաս, որ աւելի ուսեալ էր միւս աշակերտներէն, ըսաւ իր Վարդապետին. **«Տէ՛ր, չենք գիտեր ուր կ՛երթաս. արդ, ինչպէ՞ս կրնանք ճամբան գիտնալ»։** Յիսուս՝ Իր ամենատես աչքերով գիտէր կարդալ սրտերու գաղտնիքները ու Իր կուտակուած զգացումները, որոնք դուրս կը ժայթքէին Իր Շրթներէն և Աչքերէն ջերմ կայծերու նման, Ան ըսաւ Թովմասին ու ընտրած աշակերտներուն.

«Ե՛ս եմ Ճամբան, Ճշմարտութիւնը և Կեանքը։
Միայն ինձմով կարելի է Հօրս երթալ»։

Բազմաթիւ հաւատացեալներ մէջբերում կ՛ընեն վերոյիշեալ համարին. «Միայն ինձմով» բառերը պանծացնելու համար Յիսուս Քրիստոսի գերադասութիւնը ուրիշ մարգարէներու վրայ։ Սոյն մտածումներն ու խորհուրդները շատ բարի են, սակայն վերոյիշեալ ասոյթին կեդրոնական իմաստը ն ու առնչութիւնը պարտ են բարձրացնել մարդ արարածին մտածումները դէպի աստուածային հասկացողութիւն։

Ինչո՞ւ համար Անմնին Միածին Յիսուս կ՛ուզէ որ մենք հաւատա՛նք ու վստահինք Իրեն ալ, ինչպէս որ կը հաւատանք Հա՛յր Աստուծոյ։ Պատճա՞ռը։

Որովհետեւ մինչեւ Աստուածայայտնութիւն (Յիսուս), մարդկութիւնը չէր ճանչցած Աստուած Ճշմարիտը։ Մարդկութեան ճանչցած աստուածը, մարդահնար աստուածներ էին։ Յոյներ զայն կոչած էին "անծանօ՛թ աստուած" մը։ Հրեաներ՝ "Նախանձոտ ու վրէժխնդի՛ր աստուած մը։ Հեթանոսներ՝ "անխիղճ ու պատժո՛ղ աստուած մը։ Իմաստասէրներ՝ "Անկարեկիր կամ անանձ" աստուած մը։ Դիւցազներգակ բերթողներու և աշուղներու համար՝ աստուածները շուայտ, հեշտասէր ու հաճոյամոլ և առասպելական դիցեր ու դիցուհիներ էին։

Յիսուս Քրիստոս Իր Մարմնաւո՛ր և Մարդեղացեա՛լ աստուածայայտնութեամբ ջանաց լուսաւորել մարդկութեան միտքն ու սիրտը, թէ Արարի՛չ Աստուած մարդկային մտածողութեան արդիւնք կամ արտադրութիւն մը չէ՛, այլ Ա՛ն է տիեզերքի Միտքն ու մտայղացումներու Լուսաւարութիւնը։ Մարդ արարած մինչեւ չ՛ըմբռնէ Աստուծոյ Հայրութիւնը՝ սիրոյ ու բա-

րեգթութեան գործո՛ն փորձառութիւնը, չկրնար ճանչնալ իր Արարիչը:

Հետեւաբար զԱստուած ճանչնալո՛ւ համար, մարդ արարածը պարտ է հաւատալ նաեւ Յիսուս Քրիստոսի:

Ինչո՞ւ:»

Որովհետեւ անկապտելի Մարդեղեալը, մարդկային գիտակցութիւնը միաձուլեց աստուածային գիտակցութեան հետ ու Իր սիրո՛յ, ծառայութեան ու անձնազոհութեան հոգիով ցոյց տուաւ Հա՛յր Աստուծոյ դիմագիծը համայն մարդկութեան: Ան խանդակաթ սիրով, երազուն Աչքերով, դողդոջուն Ձեռքերով և փոթորկայոյզ Հոգիով ըսաւ աշակերտներուն.

«Եթէ զիս ճանչնայիք՝ Հայրս ալ պիտի ճանչնայիք»:
Յով. ԺԴ.7:

Համազգային վկայաբանութիւն մըն է Քրիստոսի վերոյիշեալ յայտարարութիւնը թշուառ աշխարհի մը մէջ ուր մարդիկ թէ՛ մտքով խեղճ են ու նաեւ նախապաշարեալ: Փիլիպպոս որ շատ մօտ էր Յիսուսի ու կամաւոր եղած էր յոյները առաջնորդելու Յիսուս Մարգարէին, Ծաղկազարդի օրը, կ՛ըսէ իր սիրելի Վարդապետին. «Ցոյց տուր մեզի Հայրը և կը բաւէ մեզի»: Յիսուս կը դառնայ Փիլիպպոսին ու Իր խոր ու խօսուն նայուածքով կ՛ըսէ անոր ու նաեւ բոլորին.

«Այսքան ատեն ձեզի հետ եմ և տակաւին չճանչցա՞ր զիս, Փիլիպպո՛ս: Ով որ զիս տեսաւ՝ Հայրը տեսած եղաւ, ալ ինչպէ՞ս կ՛ըսես՝ «Ցոյց տուր մեզի Հայրը» --ԺԴ.9:

Յիսուս՝, Իր կենսախրախոյս նայուածքով և հոգեշունչ ձայնով Աստուծոյ անճառելի մարդասիրութեան ու ողորմութեան ամենէն պերճախօս և համոզիչ արտայայտութիւնն է (Աւետարանը): Մարդեղեալ Յիսուս Քրիստոս կենդանացուց մարգարէութիւնները, **ապրեցա՛ւ** անոնց բացատրութիւնները և յստակացուց (առարկայակա՛ն դարձուց) երկնաւոր Հօր սէրն ու ողորմութիւնը աշխարհամարդուն:

Քրիստոս **չհրամայեց** որ Իր աշակերտները իրագործեն Իր պատուէրներն ու յորդորները, այլ միայն **աղաչեց,** որ անոնք ջանան կատարել Իր կամքը, ինչպէս Ինք ալ կը կատարէր Երկնաւոր Հօր Կամքը: Քրիստոսի Ս.Խաչելութիւնը Գողգոթայի բարձունքին, Անոր բերանացի աղերսին ու սրտայոյզ թախանձանքին առարկայական ու շօշափելի պատկերացումն է: Քրիստոսով՝ Աստուած կը թափանցէ մարդկային իրականութիւնը ու կը յայտնէ Իր սէրն ու ողորմութիւնը, որովհետեւ մի միայն Յիսուս Որդի՛ն մարդկային ողբերգութեան տրաման ապրեցաւ և Ինքզինք շաղախեց ժողովուրդին հետ, մասնակցելով մարդկութեան թշուառութեան, տառապանքին ու անարդարութեան:

Յիսուս նախասիրեց խեղճերը, հիւանդները և աղքատները: Մեղաւորները սիրով հրաւիրեց Իր մօտ և անոնց ականջին

փսփսաց, ըսելով.

«Ասկից վերջ մի՛ մեղանչեր»:

Խաչին վրայ՝ Ջինք խաչողներուն ներեց: Քսան դարեր եկան ու անցան, ու տակաւին Ա՛ն կեդրոնական Դէմքն է մարդկային ցեղին: Բոլոր ազգերու խորհրդարաններու նիստերը, բոլոր թագաւորական որոշումները և վճիռները, բոլորն այնքան չազդեցին մարդու կեանքին վրայ, որքան այս անօգնական կարծուած Մարդուն կեանքը և գործը մինչեւ այսօր: Եւ ինչո՞ւ, զի ԱստուածՈրդի էր որ Մարդացաւ Իւր և իմ սիրոյն համար: Յիսուս Քրիստոս և Սոկրատէս մեռան ճըշմարտութեան համար: Սոկրատէսի համար ո՛չ մէկ տաճար կանգնած է: Քրիստոսի դաստիարակութեան ու Անձի՛ն մէջ կայ գերբնական հորիզոն և տարածք ներկայէն դէպի ապագան՝ իմաստ, յոյս և յաւիտենական կեանք:

Յիսուս, վերոյիշեալ խօսքերը ըսելէ ու բացատրելէ յետոյ, Իր դիտող, առաջնորդող, ազդարարող, թելադրող միտքով եղաւ նաեւ գուրգուրացող Սիրտ մը: Յիսուս շարունակեց Իր մտերմիկ յորդորները և ըսաւ.

> **«Եթէ կը սիրէք զիս՝ պիտի գործադրէք իմ պատուիրաններս: Եւ ես Հօրս պիտի աղաչեմ՝ որ ուրիշ Մխիթարիչ մը տայ ձեզի, որպէսզի յաւիտեան ձեզի հետ ըլլայ: Անիկա Սուրբ Հոգին է, որ ճշմարտութիւնը կը յայտնէ: Աշխարհը չի կրնար զայն ընդունիլ, որովհետեւ ո՛չ կը տեսնէ և ո՛չ ալ կը ճանչնայ զայն»**

Քրիստոսի կեդրոնական պատգամ՝ Աւետարանը, Իր աշակերտներու միասնականութիւնն է: Սոյն միութենականութեան համար մեր Տէրը ոչ միայն կ՛աղաչէ Իր աշակերտներուն գործադրել Իր պատուիրանները, այլ սրտանց կ՛աղերսէ նաեւ ըսելով. **«Եթէ կը սիրէք Զիս»**: Ան Պետրոսի ալ հարցուց նոյնանման խօսքերը ծովեզերեայ ճաշկերոյթէ մը յետոյ ըսելով.

«Սիմո՛ն, Յովնանի՛ որդի,
կը սիրե՞ս զիս ասոնցմէ աւելի»:

Սիրոյ այս հարցումը Յիսուս ըրաւ երեք անգամ: Քրիստոս մարդ էակը չի հրապուրեր շօշափելի ու տեսանելի կաշառքով, այլ մագնիսական ու հոգեկա՛ն հրապոյրով, որ անտեսանելի ու անշօշափելի է՝ Իր անձնանուէր **ՍԻՐՈՎԸ**: Աստուածային այս սէրը ծնունդ կը ստանայ մարդկային սրտին ու հոգւոյն մէջ, միայն Սուրբ Հոգւոյն ներգործութեամբ:

Սուրբ Հոգիին խոստումը կ՛ենթադրէ միութիւն եղբայրներու մէջ, ու միակամ հաղորդութիւն՝ աշակերտներու (եկեղեցիներու) միջեւ: Կարեւորութիւնը Անոր աստուածաբանական յատկանիշները չեն, այլ, Անոր **դե՛րը մեր կեանքին** մէջ, որովհետեւ Ս. Հոգին, Յիսուսը Փոխարինողն է Անոր երկրաւոր բացակայութեան ընթացքին--Յով. ԺԴ. 16,17: Աշխարհը չի կըր-

նար զայն ընդունիլ, որովհետեւ ո՛չ կը տեսնէ և ո՛չ ալ կը ճանչնայ զայն: Ինչո՞ւ, որովհետեւ աշխարհ կ՛ուզէ հոգեղէնը տեսնել ու շօշափել նիւթակա՛ն աչքերով: Քրիստոս կը ջանայ բացատրել Իր աշակերտներուն, թէ հոգեղէն տարածքը՝ իրականութիւնը մի միայն հաւատո՛վ իմանալի ու ճանաչելի կը դառնան: Մեր տիրոջ փնտռածը՝ Իրեն **ՀԱՒԱՏԱ՛Լ** է:

Հաւատքը զօրութեան մը ներշնչումն է: Մեքենական աշխարհահայեացք ունեցողներու համար, հաւատքը զառանցանք է, իսկ հաւատացողի մը համար՝ կեա՛նք է, զօրութիւն և փրկութիւն: Հաւատքին առջեւ գիտութիւնը կը խոնարհի և փիլիսոփայութիւնը կը լռէ: Հաւատքը հոգիի անծանօթ ալիքներէն կու գայ, որուն մարդիկ ներշնչում կամ հաւատք կ՛անուանեն: հաւատք առ Աստուած, տրամաբանական ըլլալու է, սակայն որեւէ տրամաբանական սահմանում անբաւարար է հաւատքին դերը կատարելու: Տրամաբանութիւնը իր բանաւոր սահմանումը ունի, իսկ հաւատքը սահմանափակում չ՛ունի: Առանց հաւատքի և հոգիի լոյսին, միտքի լոյսը սէգ ու հպարտ, ամբարտաւան, պատուհաս ու անէծք է աշխարհի:

Հաւատք առ Աստուած առանց զոհողութեան չի գործադրուիր: Հին հեթանոս կրօնքներուն մէջ զոհը աստուածները պատուելու լաւագոյն ձեւ մըն էր: Մանուկ երեխաներ զոհելու նպատակը զԱստուած հաճեցնել ու գոհացնել էր, լաւագոյնը տալով: Քրիստոնէութեան մէջ հաւատացեալին զոհը իր ա՛նձն է, իր "ե՛ս"ը, իր ծառայութիւնը ու ամենէն աւելի իր արժանապատուութիւնը զոհաբերելու է: Աւանդապահ մարդու գլխաւոր մտահոգութիւնը իր ընտանիքն էր, (ոչ իր անձը) իսկ արդի «ազատագրուած» մարդու մտահոգութեան առանցքը, առաւելաբար, իր անձին շուրջ կը դառնայ: Արդի մարդկութեան մտայնութիւնը պերճանքի ետեւէն է:

Հաւատացեալ մը երբ զոհէ՛ իր փառքը և իր պարծանքը Աստուծո՛յ ու դառնայ Անոր աշակերտ, Աստուած կը գործածէ զայն որպէս մշակ ու գործակից: Քրիստոսի եկեղեցին ծաւալեցաւ առաւելաբար կամաւոր աշխատանքի, զոհաբերութեան և ինքնանուիրումի շնորհիւ: Մաշտոցեան աշակերտներ՝ զոհաբերութեամբ ու զրկանքո՛վ, էջ առ էջ դրոշմեցին մեսրոպատառ լեզուն ու Հայ գրականութիւնը ազգին զաւակներու հոգւոյն մէջ:

Քրիստոնէութիւնը կառուցուած է Յիսուս Քրիստոսի զոհաբերութեանխորհուրդին վրայ: Հրեաները նշան կ՛ուզեն, յոյները իմաստութիւն կը փնտռեն, իսկ առաքեալները կը քարոզեն Խաչեալ Քրիստոսը»՝ անձնազոհութիւն ու նուիրում: Ս.Պատարագը իր բառացի իմաստովն իսկ կը նշանակէ զոհաբերութիւն: Շատեր կ՛ուզեն Յարութիւնը, սակայն՝ առանց Խաչի զոհաբերութեան: Աստուծոյ հանդէպ մեր սէրը բխելու է ոչ թէ մեր անձնական լրումին համար, այլ՝ Աստուծոյ զոհաբերութեան հանդէպ հաւատացեալին ունեցած սիրոյն ու նուիրումին համար: Սէրը կարելի չէ բառերով արտայայտել: Սէրը կ՛արտայայտուի միայն գործով, արարքով և զոհաբերութիւնով: Քրիստոսի սիրոյն կարգախօսը.

«Մեծագոյն սէրը այն սէրն է, որով մարդ ինքզինք կը զոհէ իր բարեկամներուն համար»--ԺԵ.13:

Ո՞ր կրօնքի, ո՞ր հաւատքի հեղինակը խօսած է սոյն աղաչական խօսքերով իր աշակերտներուն: Յիսուս Քրիստոս լուսատու հոգիով և զգայուն հոգեմտաւոր մօտեցումով ու աղերսելո՛վ կը խօսի Իր աշակերտներուն: Ան մօտեցաւ անոնց համակրանքով և հոգածութեամբ:

Անցեալի Տիեզերական Ժողովներու հայրապետներ ի՞նչ մօտեցումով և ի՞նչ հոգիով մօտեցան իրարու: Տիեզերական Ժողովներու մէջ տիրապետող հոգին անհանդուրժողութիւնն էր...: Մի՛ դատապարտեր գիրենք: Ի՞նչ հոգիով և ի՞նչ մտածումներով կը մօտենանք մե՛նք այսօր մեր ազգային ու հաւատքի՛ հարցերուն: Ո՞ւր է մեր մէջ Քրիստոսի հանդուրժողութեան ու աղաչական հոգին:

Ի՞նչ կը նշանակէ Քրիստոսի մարգարէական յորդորը երբ Ան կ՛ըսէ աշակերտներուն.

«Ոչ ոք Հօրը կու գայ, եթէ ոչ՝ Ինձմով»:

Քրիստոս սոյն խօսքերը փրկութեան համար չ՛ըսաւ, այլ Աստուծո՛յ մօտենալու, զԱստուա՛ծ ճանչնալու և աստուածանմա՛ն ըլլալու համար խօսեցաւ: Կարդանք յաջորդող համարը, որ բացատրականն է նախորդ համարին.

«Եթէ ճանչնայիք զիս՝ պիտի ճանչնայիք նաեւ իմ Հայրս»:

Ճանչնալու համար մեր Փրկիչ Յիսուսը, ապրելո՛ւ ենք Անոր հետ, մտերմանալու ենք Անոր Հոգւոյն, համոզուելու ենք Անոր սիրոյ յաղթակա՛ն ուժին և մասնակի՛ց ըլլալու ենք Անոր տառապանքներուն:

Սկզբնական Եկեղեցին աճեցաւ, տարածուեցաւ ու յաղթահարեց Հռոմէական Կայսրութիւնը, ո՛չ թէ վարդապետական ու դաւանական կանոնագրութեամբ, այլ սիրոյ, հանդուրժողութեան, ծառայութեան ու անձնանուիրումի հոգին ցուցաբերելով: Յիսուս Քրիստոսի Կեա՛նքը ապրելով, Ջա՛յն վկայելով, և գիրա՛ր սիրելով:

«Հաւատացէ՛ք Աստուծոյ, հաւատացէ՛ք նաեւ Ինծի»ն:

20-րդ դարու մեծամիտ, ինքնահաւան ու պարծենկոտ հաւատացեալին, Յիսուս այսօ՛ր ալ կ՛ըսէ. «Հաւատացէ՛ք նաեւ Ինծի»:

> **«Ինծի՛ եկէք դուք բոլորդ, յոգնածներ և բեռնաւորուածներ, և ես հանգիստ պիտի տամ ձեզի: Ձեր վրայ առէք իմ լուծս և ինձմէ սորվեցէք, որովհետեւ հեզ եմ և սրտով խոնարհ, և դուք ձեր հոգեկան հանգստութիւնը պիտի գտնէք: Քանի իմ լուծս դիւրաւ տանելի է և բերս թեթեւ»:**
>
> --Մատթ. ԺԱ.28-30:

Ապրիլ 5, 1996,
Աւագ Ուրբաթ, Թորոնթօ

“ՕՐԷՆՔԷՆ ՅՈՎՏ ՄԸ ԿԱՄ ՆՇԱՆԱԳԻՐ ՄԸ ՊԻՏԻ Չ’ԱՆՑՆԻ”

«Մի կարծէք թէ ես եկայ Օրէնքը կամ մարգարէները աւրելու (բանդելու, լուծելու). չեկայ աւրելու, հապա կատարելու: Քանզի ճշմարտապէս կ’ըսեմ ձեզի, մինչեւ երկինք և երկիր անցնին, Օրէնքէն յովտ մը կամ նշանագիր մը պիտի չ’անցնի» --Մատթ. Ե.17:

«Դիւրին է որ երկինք ու երկիր անցնին, քան թէ Օրէնքէն մէկ նշանագիր իյնայ»--Ղուկ. ԺՉ.17:

Քրիստոսի վերոյիշեալ խօսքերը շատ վճռական և զօրաւոր արտայայտուած խօսքեր են՝ որ դիւրաւ չենք կրնար անտեսել: Սակայն երկու հազար տարիներէ ի վեր, Յիսուսի Եկեղեցին, Օրէնքէն կարգ մը բաներ անտեսած է և զանոնք բարեփոխած: Բարեփոխած է, ո՛չ թէ յովտ մը կամ նշանագիր մը, այլ ամբողջ կանոն մը, պատուիրան մը իր ամբողջականութեամբ: Զոր օրինակ, Շաբաթ Օրը փոխուած է Կիրակիի, Թլփատութիւնը ջնջուած է և կարգ մը նման օրէնքներ բոլորովին լուծուած Օրէնքի դատաստանագիրքէն:

Յիսուս Ինք նաեւ Իր բարոզչութեան շրջանին ըսած է.

«Լսեր էք որ ըսուած է, աչքի դէմ աչք,
ու ակռայի դէմ ակռայ: Բայց ես ձեզի կ’ըսեմ,
չարին հակառակ մի կենաք»--Մատթ. Ե.38:

Յիսուս երբ Ինք օրէնքը կը յեղաշրջէ, ինչո՞ւ մեզի ատոր հակառակ պատուէր կու տայ: Միթէ Յիսուս Ինքզի՛նք կը հակասէ՞, կամ կը մոռնա՞յ Իր նախկին պատուէրները:

Ինչպէ՞ս հասկնալ Յիսուսի վերոյիշեալ խօսքերն ու պատուէրները:

Յիսուսի հետեւող առաքեալները՝ իրենց Վարդապետին պատուէրներուն և խօսքերուն ի նպաստ, ոչ մեկնաբանութիւն տուած են և ոչ մեկնաբանութեան բանալին: Միակ լոյսատու կանթեղը որ ունինք, հասկնալու և ըմբռնելու Յիսուսի գաղտնաթաղանց խօսքերը, կը գտնուի Յովհաննու Առաքեալին 14-րդ գլխուն 2-րդ համարին մէջ.

«Բայց Մխիթարիչը, Սուրբ Հոգին զոր Հայրը Իմ անունովս պիտի ղրկէ, Անիկա ձեզի բոլորը պիտի սորվեցնէ, և ինչ որ ձեզի ըսի՝ միտերնիդ պիտի բերէ»: «Իսկ երբ Ինք ճշմարտութեան Հոգին գայ, ամէն ճշմարտութեան պիտի առաջնորդէ ձեզի. վասնզի ոչ թէ Ինքնիրմէ պիտի խօսի, հապա ինչ որ լսէ՝ զայն պիտի խօսի ու գալիքները ձեզի պիտի պատմէ»--Յով. ԺՉ.13:

Ինչո՞ւ Յիսուս Ի՛նք չի լուսաբանէր Իր աշակերտները և այդ պաշտօնը կը յանձնէ Սուրբ Հոգիին:

Ինչո՞ւ Յիսուս Ինք չէ գրած պատուիրանապահութեան կանոնագիրք, կամ հաւատքի և ապրումի Օրինագիրք, ինչպէս Մովսէս ըրած էր: Յիսուս՝ թէ՛ գրել գիտէր և թէ կարդալ, ինչո՞ւ Իր Եկեղեցին ու անոր ուխտաւոր հետեւորդները երկնտրանքի դժուարութեան մը առջեւ դրած է:

Ինչո՞ւ Նիկիական Հաւատամքը, յիսունհինգ երկար տարիներ տեւած է վաւերական հռչակուելու համար, որու ընթացքին բազմաթիւ սրտեր կոտրտած ու շատ մը անձնուրաց և հաւատարիմ Եպիսկոպոսներ բանադրուած և աֆսորուած են:

Կրնանք աներեր վստահութեամբ հաւատալ որ Յիսուս ոչ թէ անտեսած է ապագայի ըլլալիք պատահարները և դէպքերը, այլ այդ գործառնութիւնները գիտակցաբար յանձնած է Իր հետեւորդներուն:

Սակայն ինչո՞ւ:

Եթէ Յիսուս Ինք գրէր դատաստանագիրք մը, ինչպէս գրեց Իսլամներու առաքեալը Մուհամմէտ, մենք ալ պիտի ըլլայինք հետեւողները գիրքի մը: Պիտի ուսումնասիրէինք միայն գիրք մը տառացիօրէն: Պիտի մոռնայինք Յիսուսի Ա՛նձը՝ որ թաթնըւած կը կանգնի գիրին և գրականութեան ետին, որպէս Գերագոյն Աղբիւրը աստուածայայտնութեան:

Մեր ուսումնասիրութեան ու մտորումներուն առարկան ըլլալու չէ միայն Ս.Գիրքն ու Աւետարանները, այլ՝ այդ գիրերուն և բառերուն մէջ թաթնուած բարձունքի և վսեմութեան Հոգեղէն Մարմնացեալ Անձը, այն Յիսուսը որ ըսաւ,

«Ես եմ Ճշմարտութիւնը, ոչ թէ գրաւոր խօսքը, այլ կենդանի՛ Խօսքը՝ ապրո՛ղ Աւետարանը»:

Ուսումնասիրող անձ մը պէտք է թափանցէ Յիսուսի՛ կեանքին և Անո՛ր ապրումին, պարտաւոր է միաձուլուիլ Յիսուսի կեանքին, և զգալ ապրումը Միածին Յիսուսի, այնպէ՛ս ինչպէս որ, Միածինը զգաց մարդ արարածին կենցաղավարութիւնը երբ ապրեցաւ երկրի վրայ:

Փիլիսոփայելու կամ տեսաբանելու համար չի գրուեցան Յիսուսի խօսքերը: Անոնք գրուեցան որպէսզի բոլոր անոնք, որոնք կը կարդան Աւետարանները, այդ խօսքերն ու խորհուրդները շարժում մը և կեանք մը ստեղծեն իրենց հոգիներուն և մտածումներուն մէջ: Այդ շարժումը և ոգեւորութիւնը մինչեւ որ ընթերցողին խորհրդածութիւնը և մտածութիւնը կեանքի և վերապրումի չի **փոխակերպէ,** կարելի չէ որ ենթական թափանցէ, ըմբռնէ և հասկնայ Յիսուսի խօսքերուն նշանակութիւնը և իմաստը: Աստուածաշունչի սերտողութիւնը դառնալու չէ՛ մտածողութեան մարզանք, այլ մօտեցում մը, սրբացում մը, որ պիտի առաջնորդէ ուսումնասիրողը աստուածայայտնութեան՝ Խորհուրդ Խորինի:

Պօղոս Առաքեալ կրցաւ թափանցել Յիսուսի Հոգիին, որովհետեւ կը յորդորէ Փիլիպպեցիները հետեւեալ խօսքերով.

«Ինծի համար՝ ապրիլը Քրիստոս է. թէ՛
ապրելովս և թէ մեռնելովս»--Փիլիպ. Ա. 21:

Այս փորձառական ճանաչողութիւնն է, որ ներհուն պիտի դարձնէ հետախուզող ենթակայ հաւատացեալը, թէ Յիսուս ի՞նչ ըսել կ՛ուզէ Իր պատուէր խօսքերովը:

Վերադառնանք մեր նիւթին, տեսնելու համար թէ Օրէնքը ինչպէ՞ս անփոփոխ կրնայ **մնալ** ու նաեւ **փոխուիլ:**

Յովհաննէս Առաքեալ, որ Յիսուսի սրտին շատ մօտ կ՛ապրէր կ՛ըսէ իր աստուածայայտնիչ գրութեան մէջ.

«Օրէնքը Մովսէսի ձեռքով տրուեցաւ, բայց շնորհը ու **ճշմարտութիւնը** Յիսուս Քրիստոսի ձեռքով եղան»
--Յով. Ա. 17:

Առաբեալին դրոշմած այս աղամանդեայ համարը կեդրոնացած ճառագայթումով կը պայծառացնէ մեր հասկացողութեան խաւարը, և մեր ըմբռնումի հորիզոնը կ'ընդլայնէ:

Քանիներ մեր մէջ՝ գտնուած են դատարան կամ ունեցած են դատական գործեր: Երբ մէկը դատ մը ունենայ և փաստաբանի դիմէ, փաստաբանը այդ անձին նախ կը հարցնէ, թէ իր դատը՝ անպայման դատարանո՞վ կ'ուզէ կարգադրել, թէ արտաքոյ ատեանի՝ այսինքն առանց դատաւորին երթալու, փաստաբանական գրասենեակին մէջ, իրերահասկացողութեամբ լուծել:

Գիտէ՞ք ինչու այսպիսի հարցումներ կ'ուղղեն փաստաբանները: Որովհետեւ դատարան երթալը, նախ, շատ սուղ կ'արժէ. յետոյ՝ երկար կը տեւէ, և անգամ մը որ հարցը դատաւորին և Օրէնքին յանձնուի, այդ վէճը ոչ գթութիւն կը ստանայ, ոչ ալ շնորհ: Այսինքն այլեւս այդ հարցը որեւէ **հաշտարար** ոգիով չի կրնար լուծուիլ, այլ միայն Օրէնքի պահանջներուն լիակատար գործադրումով: Այսինքն, այլեւս «օրէնքէն յովտ մը կամ նշանագիր մը» առանց խախտելու, կոտրտելու՝ Օրէնքը պէտք է կիրարկուի:

Արտաքոյ ատեանի կարգադրութեան մասին Յիսուս շատ գեղեցիկ և իմաստալից նկարագրութիւն մը ունի Մատթ. ե.25 համարներուն մէջ, ուր կը կարդանք.

«Քու ոսոխիդ հետ շուտով միաբանէ (դատդ դատարանէ դուրս լուծէ) բանի որ անոր հետ ճամբու մէջ ես--փաստաբաններու հետ բանակցութեան մէջ ես--չըլլայ որ քու ոսոխդ քեզ դատաւորին մատնէ, և դատաւորը դահիճին, և բանտը ձգուիս: Ճշմարիտ կ'ըսեմ քեզի, պիտի չելլես անկէ՝ մինչեւ որ վերջին նաբարակիտը չվճարես» (մինչեւ վերջին յովտն ու նշանագիրը գործադրուի):

Ահա՛, սիրելի ընթերցողներ, Օրէնքի "յովտին և նշանագրին" չկորսուելուն մեկնաբանութիւնը, որ ինծի հասկնալի և ըմբռնելի կը թուի, խոնարհօրէն:

Օրինակ, բեմական երաժշտութեան ժամանակ, մինչեւ Մայէսդրոյին գալը, երաժիշտները կը հետեւին նոթաներու, իսկ մայէսդրոյին գալէն յետոյ, անոնք կը հետեւին մայէսդրոյի **ճպուտին**՝ Յիսուսի՛ պատուէրներուն:

Դժբախտաբար կարգ մը հաւատացեալ քարոզիչներ, առաջնորդուած իրենց, Աստուածաշունչը փառաբանելու ձգտումէն, կ'ուզեն հաւատալ և ուրիշներո՛ւ հաւատացնել, թէ Հին Կտակարանին իւրաքանչիւր բառն ու տառը արձանագրուած է Աստուծոյ կողմէ, և նոյնիսկ ընդօրինակողներն և թարգմանիչներն ալ, այսքան երկար դարերու ընթացքին, չեն փոխած կամ շարժած որեւէ յովտ կամ նշանագիր: Անշուշտ ամէն մարդ ազատ է իր ըմբռնումին և մտածելակերպին մէջ:

Այժմ իմ ըմբռնումս զիս կը բաւարարէ վերոյիշեալ համեստ մեկնաբանութեամբ, որուն համար շնորհակալ եմ Աստուծոյ:

Օգոստոս 24, 1986
Թորոնթօ